

Lapse surmaga leppimine tundus võimatu

Sel laupäeval, 18. veebruaril toimub Oleviste kirikus esimest korda üritus Hingesillad, kus mälestatakse kõiki surnud lapsi. Korraldajad loodavad, et see üritus koondab vanemaid, kes on lastest ilma jäänud. Kolm lapsevanemat räägivad Ekspressile oma raske loo.

KIRSTI VAINKÜLA

kirsti.vainkyla@ekspress.ee

Sirle (38) näitab helesinise kaanega fotoalbumit, kus on sees pildid 14. juulist 2014. Ta sõitis oma ema ja kolme lapsega Lõuna-Eestisse ekskursioonile. Kõigil tema lastel on sünnipäevad suve lõpus - Henri oli sel hetkel viieaastane, tütar kolm ja noorem poeg kaheksaks saamas. Nendest päevadest klõpsis Sirle palju pilte. Käidi Piusa liivakoobastes ja filmi „Viimse reliikvia“ radadel Taevaskojas. Ühel jõematkal õnnestus vanem laps, püsimatul loomuga Henri üksinda pildile saada. Poisil on peas punasekirju sallrätik ning tema väike käsi, toetatuna kõhule, lehvitab pildistajale.

Nagu päev hiljem selgus -hüvastijätuks.

Kuhu poiss kadus?

Sel päeval sõitis kogu pere Cantervilla mängumaale. See on Lõuna-Eesti suurimaid laste mängumaid, basseinate ja pikkade liumägedega. Sirle sisetunne manitses mitte sõitma, kuid ühtegi head põhjust mitte minemiseks otseselt polnud. Lapsed väga tahtsid!

„Kogu aeg oli tunne, et äkki siiski ei läheks sinna mängumaale,“ kirjeldab Sirle selle hommiku heitlusi.

„Aga lapsed on mul uudishimu-

likud ja tahavad kogu aeg midagi teha, ja nii me läksimegi pärast sööki sinna.“

Hakkas sadama. Täna loeb Sirle sellest välja, et looduski püüdis märku anda - ärge minge! Aga lapsed ei lasknud soojal suvevihmal ennast segada. Basseinate juurde jõudes läks lustimine täie hoo-ga lahti. Vanaema ei jõudnud veel päevitusriideidki selga panna, kui lapsed juba kõik basseini jooksid.

Mürati liumägedel ja sulistati madalates basseinate. Sirle hoidis väikseimat süles, tütar oli käekõrval ja Henri mõne sammu kaugusel. Kõige rohkem nautis olukorda Henri. Kihutas liumäest alla ja loopis kätega vett õhku. Vanaema läks mäe otsa maha unustatud jalanõusid ära tooma.

Üks väiksematest lastest tõmbas Sirle tähelepanu endale ning ta kummardus tema poole alla. Kui ta mõne hetke pärast pead pööras, oli Henri vaateväljalt kadunud.

Sirle püüdis mäe otsas olevalt emalt küsida, kas ta ülevalt näeb Henrit, kuid ema laiutas käsi. Ema teatas kohe ainsale vetelpäästjale kadunud lapsest.

„Teades Henrit, hakkasin kohe otsima, sest tean, et ta võib minna kuhu iga-

nes...“ räägib Sirle. Ta jättis väiksemad ema hoolde ning suundus Henrit otsima. Ehk läks poiss autoparki? Tuubirajale? Järvebatuudile? Kulus peaaegu veerand tundi, kui Sirle peas äldki plahvatas: milks ma veest ei otsi?

Sirle vaatas basseinate, kuid kuskil polnud põhja näha - pruun järvevesi ei paista läbi. Kui naine seisis 60sentimeetrises basseinate, siis ta oma varbaid ei näinud. Ta palus vetelpäästjal basseinate kontrollida.

Ei kulunud minutitki, kui vetelpäästja leidiski poisi. Basseinate põhjast. Vetelpäästja oli lapsele jalgedega vastu läinud.

Miks Henri meiega koju ei tule?

„Toetasin käed vastu puud, hingasin sügavalt sisse ja ma sain juba aru, et Henrit ei ole enam. Liiga palju oli aega läinud... Ma karjatasin, jooksin...Aga siis sain aru, et ainus koht, kus ma pean

olema, on oma lapse juures,“ räägib Sirle.

Vetelpäästja hakkas last kohe basseinate ääres elustama. Üks naine pidas häirekeskusega telefoni teel ühendust. Sirle põlvitas maas, hoidis poja käsi ja jalgu. Ta ei suutnud mõista, miks ta emana ei suutnud kinni püüda mingitki signaali, et tema poeg on ohus. Miks Henri ei saatnud neid talle? Või miks ta ei mõistnud neid?

Kui kiirabi lõpuks kohale jõudis, elustati Henrit kaua. Sirle kuulmine võimendus sel hetkel nii, et ta kuulis, kuidas kauguses nutavad tema kaks last ja kuidas vanaema neid lohutab; kuulis meedikud-

ELAMATA JÄÄNUD ELU: Henri uppus Cantervilla mängumaal 15. juulil 2014. aastal.

te omavahelisi lauseid nagu „oi, ta on nii suur poiss, kas ta pidi nüüd kooli minema“ ja „me peame hakkama ema ette valmistama“.

Kui kiirabi lahkus, jäeti laps basseini kõrvale lamama. Õeldi, et peab veidi ootama, siis viib „auto“ lapse Tartu ülikooli kliinikumi lahkamisele.

Sirle võttis oma poja sülle. Keegi pani neile peale teli.

„Ma ei tea, kui kaua me niimoodi olime. Pool tundi, tund, poolteist? Ma ei tea. Seal ta oli teki sees, ta oli soe veel. Ma palusin tema käest vabandust. Ütlesin, et armastan teda. Mu ema ja teised lapsed tulid Henriit kallistama. Lapsed küsisid, et miks Henri ei tule meiega koju. Miks ta ei teadnud, et sinna ei tohi minna...“ Sirle lubas õel-vennal kõik küsimusi esitada ja Henriit

kallistada. Sirle tahtis, et nad saaksid oma suure vennaga hüvasti jätta.

Ja kui lõpuks tuli auto, mis pidi Henri ära viima, kujunes sellest Sirle elu üks raskemaid hetki. Ta teadis, et kui ta nüüd lapsest lahti lasseb, siis on see lõplik. Seni püsis lootus, et ehk ta teeb silmad lahti ja ütleb, et see oli nali. Uni? Eksitus?

Nädal aega valutaskid Sirle käed. Piisas, kui ta sellele hetkele seal basseini juures tagasi mõtles, kui käed hakkasid taas surisema. Henri oli ikka veel tema kätes.

Esimesed ööd suutis ta magada ainult nii, et Henri voodiriided olid tal kaisus, see tekitas tunde, nagu hoiaks ta last veel oma käte vahel.

Politsei algatas Sirle suhtes kriminaalasja. Õnnetus juhtus ju see-tõttu, et emana ei suutnud ta oma lapsel silma peal hoida. Sirlele tundus see ebaõiglane.

„Kuidas on Eestis nii, et asutusel, mis teenib laste pealt raha, ei ole vastutust õnnetusjuhtumite eest? Kui see vesi oleks olnud läbipaistev, siis oleks ka teised Henri vee alla vajumist märganud. Rahvast oli palju. Mu ema oleks mäe otsast näinud, vetelpäästja oleks näinud. Lapsevanem vastutab ju igal juhul, aga et kellelgi teisel ei ole mingit vastutust?“

Ta ei saa aru, miks ehitati väike-laste basseinid kokku nii, et põlvi-ni veega basseinist saab otse min-na sinna, kus on vesi üle pea. Hen-ri pikkus oli 120 sentimeetrit, kuid bassein, kust ta leiti, oli sügav 110 sentimeetrit.

Henrile pandi kirstu kaasa le-golennukid ja autod. Matusepilti-delt on näha, et poissi tulid ära saat-ma paljud väikesed sõbrad. Sirle pi-das õigeks, et lapsed saaksid võima-luse sõbraga hüvasti jätta. Veel hil-jemgi tahtsid lapsed Henrist rääki-da, kuid Sirle pani tähele, et mõni-kord nende vanemad keelasid neid. Näpp pandi suule: surmast ja surmu-test ei tohi rääkida.

Sirle palus, et lastele antaks või-malus oma mõtetest rääkida ja te-male võimalus lastele selgitada, mis Henriga juhtus.

Sirle otsis abi psühholoogilt

Naine tundis, et juhtunust rääkimi-ne on talle oluline. See tekitas peres pingeid, abikaasa sulgus endasse ja sukeldus töösse. Sirle otsis abi psüh-holoogilt ja oma joogaõpetajalt.

Lapse surmaga leppimine tun-dus võimatu. Pikad, tundidepikkus-ed kõnelused aitasid Sirlel leppida teadmise-ga, et surmast ei tule mit-te üle saada, vaid tuleb edasi elada.

FOTOD MADIS VELTMAN, KRÖÖT TARKMEEL

See tähendab, et tulebki endale kõi-ki tundeid lubada.

Lastepsühholoog **Kai Teeäär** an-dis olulised õpetussõnad – Sirle pidi endale aru andma, et ta ei ole ainult Henri ema, vaid ka tütre ja väikese poja ema.

„Võta see aeg ja nuta. Igatsemi-ne on õige. Henri ei unune mitte kunagi, ta on su elus ja jääb sinna, aga oma igatsust ei tohi peale suru-da lastele. Lapsed on targad ja nad leiavad palju kiiremini viisi, kuidas eluga edasi minna, vanema kurbus ja igatsus ei tohiks saada selle takis-tuseks,“ õpetas Teeäär.

Sirle otsustas, et tal pole õigust jätta nooremaid lapsi emaarmas-

tusest ilma. Sirle ütleb, et ta armastab oma kõiki lapsi ühepalju, tal on kolm last ja kolm armastust. Kui Henri suri, siis jäi üks armas-tus üle. Sellele armastusele tuleb koht leida.

Tagantjärele on Sirle mõelnud, et umbes paar kuud enne surma hak-kas Henriga juhtuma imelikke asju. Näiteks jooksis ta suvalises kohas autoteele. Või äkki eraldus sõpradest ja jalutas eemale ning teda tuli otsi-da. „Ta hakkas riskantseid asju tege-ma. Miski nagu kutsus teda ära. Olin tihti pinges, sest äkki midagi juh-tub,“ räägib Sirle. Paar nädalat enne õnnetust tuli Sirlele silme ette pilt, kus ta hoiab Henrit süles – täpselt

HINGESILDAD E ÜKS KORRALDAJA LIIVI LAOS

Kui loeme kaastundeavaldusi või kuulame uudi-seid, siis liiga tihti ja liiga palju on lastega juhtu-nud õnnetusi. Nendest me kuuleme. Lisaks hai-gused ja need õnnetused, mis meediasse ei jõua. Kui vanasti oli tavaline, et pere kõik lapsed suu-reks ei kasvanud, siis täna me arvame, et mediti-siin on kõikvõimas. Kahjuks ei ole. Ja kahjuks on elu vahel liiga kiire ja õnnetusterohke.

Olles oma lapse matnud, on lein sõnulseleta-matu. Tunned ennast üksinda. See tunne, et sa ei ole ükski, et sinuga sarnases olukorras on tegeli-kult väga palju inimesi, annab tuge. Kui vähihai-gete laste vanemad suhtlevad oma foorumis, siis need vanemad, kelle laps on läinud kas haigu-se või õnnetuse tõttu, on sageli täiesti ükski, mitte mingit kokkupuutepunkti sarnases olukorras ole-vate teiste vanematega ei ole.

Sellest aastast alates on teenistused pühen-datud kõikidele meie hulgast lahkunud lastele, lapse vanusest või lahkumise põhjusest sõltu-mata. Mälestamist vajavad kõik lapsed.

Veebruar on ilus aeg. Rahulik ja vaikne, iga-ti sobilik rahuks, kõige kahtlimate mälestamiseks ja nende mõtlemiseks. Nende jaoks aja võtmi-seks.

Miks toimub teenistus just kirikus? Kirikus on kombeks mälestada lahkunuid. Ja kirik tundub olevat just kõige õigem koht. Kirikus on jagatud lohutust ja antud lootust läbi aegade.

MÄLESTAMA PEAB KÕIKI LAPSI: Hingesildade vedajate, Liivi Laose ja Raul Altmäe poeg Rasmus jäi 2015. aastal alla vähihaigusele.

nii, nagu ta oli hoidnudki need vii-mased minutid. Sirle usub, et elu an-dis talle mitmel korral märku, et mi-dagi juhtub, kuid ta ei osanud oma sisetunnet rakendada.

Väga raske päev oli 1. september 2015 – sel päeval oleks pidanud Hen-ri kooli minema.

„Kui sul sünnib laps, siis sa mõt-led, et oi kui pisike ta on, aga samas tead, et ühel päeval saab ta suu-reks ja läheb kooli. See juhtub vaid üks kord elus ja see on inimesel üks tähtsamaid päevi elus!“ Sirle ei osa-nud aimata, kui raske on tal näha Henri sõpru ja lasteaiakaaslasi kooli minemas. Tänaval ja Facebookis olid õnnelikud emad fotodel oma õhinas lastega. Kõikjal olid lilled ja elevus. Seda oli valus taluda.

Ainus võimalus oli pojaga rääki-da. Sirle võttis paberi ja pliiatsi ning kirjutas pojale tänukirja. Mitu lehe-külge pikas kirjas on read: „Sina töid tõelise armastuse minu ellu. Ma tä-nan sind selle eest. Enne sind ma ei teadnud, et on võimalik kedagi sel-lisel ääretul, otsatul, lõpmatul viisil armastada... enne kui olin saanud emaks... sinu emaks, Henri!“

Henri põdes gluteeni- ja kaseii-nitalumatust, terve pere toidulaud oli just Henri tervist silmas pidades loodud. Pärast poja surma otsustas pere sama toiduvalikuga jätkata.

Henri vanemad läksid aasta pä-rast poja surma lahku. Lapse kaotus polnud peamine põhjus, kuid see mõjutas otsustamist.

Kaks kuud pärast Henri uppu-mist ehitas Cantervilla omanik mängumaa basseini ja liumäe üm-ber, samuti palgati rohkem valvu-reid. Politsei lõpetas kriminaalasja, Sirle ei jäänud süüdi oma lapse sur-mas. Aga ainult seetõttu, et teised kaks last pääsesid eluga.

Aasta hiljem läks Sirle üksinda Cantervilla mängumaale tagasi. Sei-satas basseini kõrval. Nüüd olid sin-na toodud vetelpäästja toolid. Igal pool olid suured sildid punasega: „Lapsevanem vastutab oma lapse eest“. See basseini ühenduskoht aga, mis Sirle arvates Henrile saa-tuslikuks sai, on ikka endine.

KUI SA POLE TRENNIS, JÄRELKULT OLED SURNUD

Jaanus osales rattamaratoni- del ja võistlustel. Tema tule- mused kõnelesid vastupidavu- sest ning sitkusest. Jaanus, õppides viimast aastat Tartu ülikoolis õigus- teaduse magistriõppes, sai 2015. aas- ta sügisel oma kodus südameinfark- ti. Kiirarstid ei jõudnud 27aastast Jaanust päästa.

Tema vanemad Maie ja Mikk pidid sel päeval tegema oma elu raskeimad kõned - vanavanematele, sugulastele ja sõpradele. Nad avastasid, et kuigi suurem osa inimesi väljendas kaas- tunnet, leidis ka neid, kes püüdsid teemat vältida.

„Meie loos oli esimene südamest tuleva kaastundega inimene meie poega elustanud noor arst. Kui ta teaks, kui palju tuge ta mulle sel het- kel andis oma olekuga!“ tunnistab Jaanuse isa Mikk. Ta räägib, et perele olid väga suureks toeks kohtueksper- tiisi instituudi töötajad ja töökaasla- sed. Abiks oli ka laste ja noorte krii- siprogramm, sest Jaanusel oli kaks nooremat venda.

Tekkis ka olukordi, kus mõni tut- tav ei osanud kohtudes midagi öelda. „Tõtt-öelda oli see valus. Inimesed

tundsid end suhtlemisel ebamuga- valt. Ma ei usu, et nad ei tahtnud mi- dagi öelda, kindlasti tahtsid, kuid ei osanud,“ on Mikk mõistnud. Nii tema kui Maie olid väga tänulikud, kui kee- gi tuli ja neile kaastunnet avaldas. Kas või napilt, aga avaldas. Selle pi- sikese pöördumisega võetakse vane- mate valu vähemaks. „Ühiskonnas võiks empaatiat rohkem olla. Ütleks nii, et ärge kartke, ületage ennast. Kui olete teretuttav, avaldage kaastun- net. Teema vältimisega teete leinaja- te olukorra halvemaks,“ ütleb Mikk.

Lapse kaotus muudab elu lõpli- kult. Mitte kunagi ei elata enam end- distviisi, sest elu hakatakse nägema teisiti. Tähele pannakse asju, mida va- rem ei näinud.

Pärast surma leidsid vanemad poja rahakotist jõusaali visiitkaardi. Sellele oli kirjutatud: „Kui sind pole trennis, järelkult oled surnud.“

„See oli meile nagu torge noaga. Nii ei tohi surmaga mängida,“ ütleb ema Maie.

„Võite ette kujutada, kui palju hai- get see meile tegi,“ ütleb Mikk. „Sur- ma suhtutakse kergekäeliselt. See on osa meelelahutusest. Filmis inime-

ne mõrvatakse, kuid meile ei näida- ta, mis saab tema lähedastest edasi. Omakseid näidatakse ainult siis, kui nad on kahtluse all või süüdi. Tegeli- kult jätab ühiskond leinajad üksi.“

Kui eelmisel aastal avaldas üks ajaleht pildid kohtumeditšiini eks- pertiisibüroo argipäevast, siis ühel pildil oli esiplaanil alasti keha lahka- mislual. Maie palvel pildid küll in- ternetist eemaldati, kuid neid tegi nukraks surma teema selline käsit- lemine.

„See polnud eetiline, surnut ei tohi nagu looma eksponeerida,“ on Mikk veendunud. „Kas tõesti kellel- gi, näiteks fotograafil, ei tulnud mõt- tesse, et paljudel inimestel võib sel- line olukord elus päriselt ette tulla? Õnnetuse läbi lahkunud inimese tee- kond lõpeb alati seal külmal laual. See inimene ei saa end enam kaitsta,“ üt- leb Mikk. „Peab hooliv olema surnute suhtes,“ lisab Maie.

Kui nad läksid poja pärandit ava- ma notar Liivi Laose juurde, selgus, et ka notar oli oma poja kaotanud. Liivi korraldas möödunud aastal Oleviste kirikus ürituse Hingesillad, kus vähki surnud laste nimed ette loeti.

Mikk ja Maie tegid Liivile ettepa- neku, et niiviisi võiks mälestada kõiki lahkunud lapsi, olenemata vanusest ja surmapõhjustest. Liivi võttis ideest kinni ning sel laupäeval, 18. veebrua- ril toimub Oleviste kirikus esimest korda üritus Hingesillad kõikide sur- nud laste mälestamiseks. Vanemad saavad lapse nime üles anda aadres- sil hingesillad.ee.

„Meie lapsed on väärt mälestami- st. Vanematel ei ole kohta, kus käia neid ühiselt mälestamas,“ ütleb Mikk. „Mälestades saame väärtustada kaotatud lapsi ja anda lohutust vane- matele.“ „Mälestamine aitab ka asjad uuesti läbi mõelda. Iga tänane kaotus võib aidata homme päästa elu,“ lisab Maie.

Maie räägib, et mõtleb Jaanuse- le iga päev. Ta ei ole poja surmast üle saanud, sest ei ole leidnud millestki lohutust. „Kuigi mul on veel kaks last ja töö, tulen ma ikka Jaanuse juurde tagasi.“

Maie pani kogu oma leinavalu väi- kesesse luuleraamatusse, mis kuju- nes suuremas osas dialoogidest oma pojaga. Ta ütleb, et see aitas teda. KIRSTI VAINKÜLA

KUJUTLEN OMA TÛTART SUURENA

Mu tütar sündis 10. juulil 1982. aastal Tallinnas. Nägin ta kuju ja nägu, tema täiuslikku kehakest, tal olid ilusad käed ja jalad. Selge ja ilusa näoga tüdruk, tema nägu on siiani silme ees. Ta sündis ise, jõudis veel pressida. Ta pesi puhtaks, kaaluti, mõõdeti. Nägin, kuidas arst ta võttis, mähkis ning si- dus ta tugevalt palakasse. Siis ta vii- di ära. Nad küsisid minult: kas te ta- hate ta ise matta? Arst ütles, et sur- nult sündinud lapsed matab haigla ise. Olin šokis. Ütlesin ei, ja kahet- sen siiani.

Olen käinud Liiva kalmistul jalu- tamas, ma ei tea, kuhu ta täpselt on maetud. Minu jaoks on tema väike hauakivi hinges.

Mind pandi ühte palatisse nais- tega, kus oli kuus kuni kaheksa vast- set ema. Mõni päev hiljem kirjutati haiglast välja. Rinnad seoti kinni, et piima ei tekiks.

Arst ütles, et lapsel oli südame- klapirike. Ma olen püüdnud end lohutada mõttega, et küllap siis ei olnud tema aeg, et võib-olla ongi parem, et ta läks, sest mui- du oleks võib-olla elanud väga haigena. Aga tegelikult see lohutus ei aita. Ta oli viimse hing- getõmbeni minuga, ja on siiani.

Lapse surmaga oli raske leppida. Ühiskond oli siis teistsugune, sellis- test asjadest ei kõneldud. Eestlane on kinnine. Leiname tasa, välja ei näita. Vähesed tuttavad teavad, et minuga on selline asi juhtunud. Me ei rääki- nud mehegagi sellest teemast üldse, matsime kõik sügavale enda sisse.

Kaks aastat hiljem sain veel ühe tütre. Mul oli suur hirm, kogu aeg kartsin, et järsku juhtub midagi, kuid arst rahustas, kaks korda ei juhtu sellist asja. See aitas mind. Lastele rääkisime nende surnud õest alles siis, kui nad olid täiskasvanud.

„Kui olete teretuttav, avaldage kaastunnet. Teema vältimisega teete leinajate olukorra halvemaks.“

Jaanuse isa Mikk

Ma ei oleks nüüdki rääkinud, kui ei tuleks Hingesildu. See on väga olu- line üritus.

Minu lugu näitab, et isegi siis, kui on möödunud nii palju aega, ei unune su laps kunagi.

Olen teda ette kujutanud suurena. Ma loodan, et see üritus koondab va- nemaid, kes on lastest ilma jäänud.

Nad kõik heitlevad valuga iseendas ja tegelikult vajavad tuge. See üritus ongi teada andmiseks, et kui sellised kurvad asjad juhtuvad, siis on olemas saatusekaaslasted, ja sa pole ükski oma mures, leinas ja enese- süüdistustes.“

KIRSTI VAINKÜLA

